

Ненад Гајић

БАЈКА
над БАЈКАМА

КОМПЛЕТНО ИЗДАЊЕ
СА МАПОМ У БОЈИ

■ Laguna ■

Вињете: Зоран Миленковић

Илустрације: Душан Марковић и Зоран Миленковић

Мапа и калиграфија: Иван Настић

Copyright ©2021, Ненад Гајић

Copyright © 2021 овог издања, ЛАГУНА

Безименим певачима и приповедачима
чије речи беху моји путокази*

Ниједно дрво, кажу, не може расти до неба,
ако му корени не досегну
најмрачније дубине.

К. Г. Јунг, „Аион“

* У књизи су коришћени мотиви бројних народних песама и прича.

Сличност са словенском и посебно српском епиком је пишчева намера.

Садржај

Реч аутора	11
Књига прва – СЕНКА У ТАМИ	13
Пролог: Трећа ноћ	15
Део први: ЧУДНА ДРУЖИНА	19
Сенка	21
Сенка пред пламеном	24
Сенка у тами	28
Сусрет први	32
Ноћ у шуми	34
Жарко.	36
Сусрет други.	40
Вук.	46
Паклени чопор	51
Ноћни лов	59
Морлак	64
Гозба.	68
Сусрет трећи.	72
Милош	79
Сусрет четврти	84
Мара.	89
Очи у тами	94
Ловци и ловина	110
Змијски цар	115
Чобанско уточиште	124

Део други: ЗАДАЦИ.	139
Марена	141
Род.	144
Баба	150
Расковник	155
Сватови.	165
Бабина кобила.	175
Вучја посла.	182
Балачко	200
О вуковима и змајевима.	205
Поновни сусрет	217
Део трећи: ПРИЈАТЕЉИ И НЕПРИЈАТЕЉИ	225
Многе приче о судбини	227
Сенка из таме	251
Вила	253
Мапа пута којим не треба ићи	259
Видин	262
Као покисли пас.	280
Невоља	285
Царске тамнице.	292
Заробљеници	306
Трачак наде	311
Мрачни часови	316
Како је речено	328

Књига друга – ДВА ЦАРА	331
Рука мртвог човека	333
Део први: ЈУНАЦИ КУД КОЈИ	335
Ново одредиште	337
Јахачи на раскршћу	340
Капа невидимка	349
Први дани	355
Ко је Кобилић?	366
Цара до дувара	369
У краљевству патуљака	373
Повратак	379
Кроз шуму па испод реке	383
Позив из далека	392
Три брата, један младожења, један љути ветар	398
Кристални двор	415
Жарко укида свадбарину	423
Део други: ВЕТРОВИ РАТА И НЕСРЕЋЕ	431
Опет рука мртвога човека	433
Баш-Челик	436
Муса Кесеџија	445
Трагом Баш-Челика	454
Претварање и стрељање	469
Поновни сусрет	475
Мали дворски духови	481
Опет тамница	484
Страхиња што зна за страх, ал' се страху не да	492
Откривене карте и уходе	499
Силна ала Влах-Алија	502
Царева вечера	512
О крвавом боју на Широком пољу	521
При крају пута	532

Жарко препознаје сабљу	536
Крај такозваних живота	542
Уздизање	548

Књига трећа – ТРЕЋА НОЋ 551

Део први: ДОЛЕ У МРАК. 553

У широки свет	555
Тужна поворка	560
Шумски мост	563
Преображај	570
Три стара храста и један патуљак	574
Коловрат	583
У мрак	592
Из сенки	604
Звери	613
Сабља са очима	627
Непокорени	640
Стари знанци	658
Тама	682

Део други: НА КРАЈУ ТУНЕЛА. 689

Вилински поклон	691
Ловац, кнез, змај, царица	712
Коначни окршај	724
Неисписана времена	740
Растанак	745
Царевина цела	752

Поговор на крају приче	755
----------------------------------	-----

О писцу	761
-------------------	-----

Реч аутора

*Привлачношћу ове Љубави и ѿласом овој Зова
Нећемо ѿрестѿати да исѿражујемо
А крај свеј нашеј исѿраживања
Биће да сѿишнемо одакле смо ѿишли
И сазнамо ѿо месѿо ѿрви ѿуѿ.*

Т. С. ЕЛИОТ

Један чаробњак је једном рекао: „Где год да је човек крочио, могао је видети траг Традиције Сунца. Некад у скулптури, некад у столу, а неки пут и у деловима песме која се у неком народу преноси с колена на колено. Људи преко којих је Традиција Сунца говорила били су као и сви други људи, који су једног јутра – или поподнева – погледали свет и схватили присуство нечег вишег. Нехотице су уронили у непознато море... у Мрачну Ноћ.“

Пред крај 2011.

Док сам писао ову књигу чекао сам коначно објављивање *Словенске мѿѿологије*. Прошло је седам дугих година након што се њен први ред указао пред мојим очима. Нисам тада могао знати колику ће пажњу изазвати та књижица, предивно илустрована радовима бројних уметника, као што на почетку нисам могао знати ни колико ће све то потрајати. Кренуо сам од идеје да напишем бајку, а уместо тога, и због

тога, нехотице сам заронио у непознато море. Биле су ми потребне године да га препливам. Када сам напoкoн спазио oбалу у даљини, дозволио сам себи да се сетим онога што је било на почетку.

Иронија је да ми је требало седам година припреме како бих за тек више од године написао бајку због које је све почело. Бар њен први део, јер сам дошао до места где је природно ставити тачку. А опет, лакше је било писати са знањем да постоји и једна друга књига, неизмаштана, која објашњава готово све што сам помињао у бајци. Нисам морао описивати ни тумачити више него што је потребно, цео тај мистичан митски свет могао сам доживети очима јунака приче. Био сам њихов хроничар, лако, јер када се довољно измакне неко ко је чуо, сакупио и прочитао мноштво фрагмената, одједном се пред њим укаже облик, не нејасан и магловит, већ сасвим јасан и одређен, као што се иза путника прикаже шума тек када изађе из ње и попне се на брдо. И мада хроничар, баш као ни путник, не познаје свако дрво ни сваку стазу, ипак зна како је прошао кроз ту шуму, те уме да је опише онима који још нису прошли кроз њу. Осетио је, попут путника, страх од непознатог током бројних ноћи проведених у шумском мраку, чуо чудне звуке, видео очи непознатих бића... иако можда понешто преувелича или измени, било из намере, или нехата, па и незнања, то је ипак најближе што ће шуми прићи онај који слуша, осим ако се не одлучи да и сам прође кроз њу.

И тако, поново сам прешао исти пут, али сад другим стазама. Читаоцу такође остављам да изабере начин на који ће прећи овај пут. Може користити *Словенску митологију* као својеврстан лексикон у коме ће наћи детаљнија објашњења, или је консултовати тек повремено, или је пак потпуно игнорисати и заронити у Мрачну Ноћ приповести која следи.

Који год пут изабрао, намерниче, надам се да ћеш уживати у сваком кораку.

Књига прва
Сенка у тами

Пролог:
Трећа ноћ

Жена крај потока била је видно забринута. Њено старо, већ огрубело лице изгледало је старије него иначе док је с дна потока вадила пар белутака и убацивала их у корито. Иако је предузела све, породиља никако да се опорави. Није помогла ни црвена вуна заденута за њено ухо, уз црвени кончић везан око руке новорођенчета; није помогао ни бели лук у вратницама, ни камење из текуће воде, препуне душа, које је свакодневно убацивала у корито након прања породиљиног и детињег веша. Није помогло ни то што од порођаја ни мајка ни дете нису напуштали кућу, па чак ни то што је забринути отац, на њен наговор, одбио да изнесе жар с огњишта најближем комшији, који се након вишедневне трговине враћао на своје имање; не, у првим, ризичним данима, када разни демони обилазе околу, вредајући прилику да се домогну породиље и новорођенчета, никако се не сме износити ватра из куће.

„Бар је с дететом све у реду“, помислила је. Добар део заштитних мера односио се на дете, и барем је то давало резултате. Кратко је подигла поглед ка небу; ближило се вече, па мора да пожури и пре мрака унесе у кућу тек опране ствари двеју незаштићених душа. Стресла се на помисао шта би се могло десити ако би пелене остале напољу преко ноћи... Не, и овако им је доста невоља.

„Вечерас је трећа ноћ“, мислила је жена док је хитала ка кући. „Вечерас ће се вероватно све решити, овако или онако.“ На сто је већ у току дана изнела хлеба, сира и меда, па чак и чашу вина уз коју је био наслоњен средрењак. Дарови су, дакле, били спремни. Чим је ушла у кућу, старица је навукла детету очеву белу кошуљу, а затим пробудила и породилу, која је вазда лебдела између сна и јаве, у грозници која је није напуштала. Вечерас, чак и та мученица, и посебно она, мора остати будна. Будућност њеног детета може зависити од тога.

Мајка се узнемирено трже. Заспала је! Панично отворивши очи, угледала је испред себе, уз колевку грубо издељану од повећег комада дрвета, три жене обучене у дуге беле хаљине. Суђаје! Зар су већ ту? Како је само могла, како је смела да заспи пре њиховог доласка! Три лепе жене стајале су једна до друге, гледајући у колевку из које им је дете – или је мајка само замишљала да је тако – узвраћало поглед великим окцицама, сасвим мирно и тихо. Иако сличне, мајци се учини да су жене ипак биле различитих година. Пожелела је да им нешто каже, да се оправда, али гошће су се понашале као да не постоји. И управо тада, проговорила је изгледом најстарија од њих.

Да изиуди све, и остијане сама, да у њој и око ње настјани се ѿама! Најстарија жена ово је изговорила с призвуком чисте пакости у гласу, и даље гледајући право у дете.

Мајка зајеца, из грла јој се оте: „Не, не, не...“ У том ужасном тренутку беше сигурна да је баш она, својом несмотреношћу, била одговорна за такву осуду! Њено дете није трећу ноћ дочувано! Тада се најстарија жена окрену од детета, а средња проговори.

Да лућа њо свећу, без мира и среће, мрак ће вазда јонити је, њодећи му неће! Глас друге жене био је исти као и глас прве, мање пакостан али једнако немилосрдан. Мајка је сада већ отворено јецала, у срце погођена изненадном стрелом безнађа. „Неее!“, викала је, али три жене у белом и даље је нису примећивале. Баш као што ни она није примећивала остарелу руку која јој је мокром крпом влажила врело чело, нити забринута лица. Породиља је бунцала, што је брижну старицу узнемирило, баш као и мушкарца који је стајао по страни, несигуран у то шта би требало да учини. У међувремену, на истом простору који сада као да је припадао другом свету, жена у средини се такође окренула од детета у колевци.

Тада је проговорила најмлађа и најлепша, чији се глас несрећној мајци учинио најпријатнијим, као да је одисао брижношћу која је недостајала веома сличним, али веома хладним гласовима прве две суђаје. За разлику од њих, најмлађа се обраћала директно детету, а њене речи звучале су попут успаванке; и заиста, дете је без гласа заспало чим је жена изговорила своју последњу реч.

Девојчице мала, зла ће да ти гуше, ал' кроз све ћеш њроћи њрочишћене душе. И сенка шћо њрећи њвојему живоју, може ти све узети, ал' не и лејоју... На крај мрачној њуша сћићи ћеш сва бела, изван сенке чекаће царевина цела.

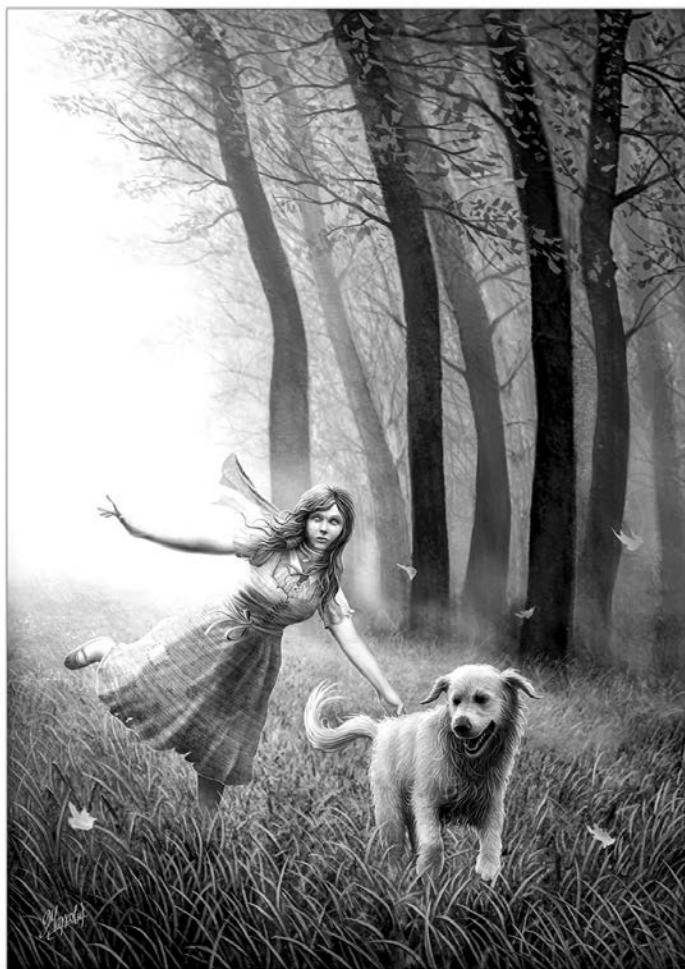
Изговоривши те речи, и трећа жена се окрете, па затим све три кренуше без иједног корака.

Породиља је сада заиста неповезано бунцала, и старици је постало јасно да она можда, вољом оних који о томе

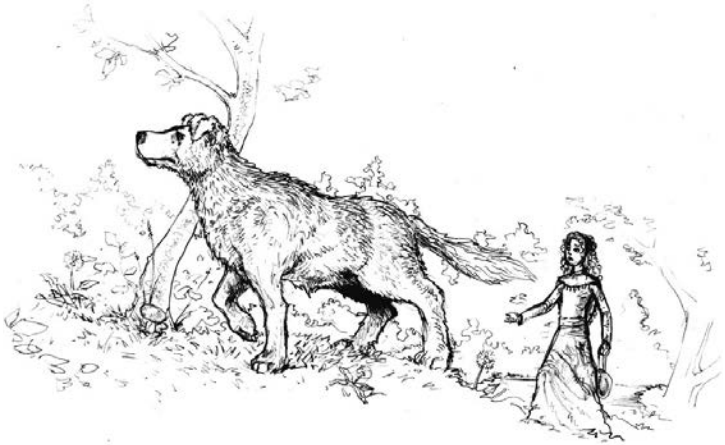
одлучују, неће дочекати следеће јутро. „Неее... Хвала ти... хвала... Сенка! Сенка... лепа... зло! Зло прети!“ Низ неповезаних речи које ни старица ни женин супруг нису успевали да разумеју. Нажалост, то су биле и њене последње речи. Она је, уз њих, испустила душу, остављајући свога мужа самог на свету, а тек рођено дете на милост и немилост окрутно му досуђеној судбини. Отишла је, јер је и њој тако било суђено, а од судбине се не може побећи...

Са сузама у очима, које је тешком муком задржавао, отац је напослетку разбио загробну тишину што је завладала њиховим домом, изговоривши: „Вољена моја, путуј с миром. Чуваћу нашу Сенку више но себе.“ Старица се запањено окренула ка њему. „Али, кум још није одредио име...“ Тада је заћутала. Поглед мушкарца био је одлучан. „Дете ће се звати Сенка. Тако је желела њена умирућа мајка.“

Део први
ЧУДНА ДРУЖИНА

Сенка

Сенка је била срећна. Није тешко бити срећан када не знаш за боље. Није могла знати, као ни било ко други, да своје име дугује чудном неспоразуму у тренутку трагедије, већ је чврсто приграбила очеву причу да је њено име последња жеља покојне мајке, и најзначајније што је девојчици остало од ње. Истина да јој је мајка недостајала, свакога дана, али то је била тек нејасна чежња за нечим непознатим, коју је немогуће назвати патњом. Имала је оца кога је волела, и који је није тукао. Чак ју је и маћеха ретко тукла, само онда када би заиста забрљала и када отац није био ту.

Из Сенкиног угла, живот је био далеко од лошег. Са својих дванаест година имала је у грудима љубави за све око себе. Осим оца, волела је и своју сестру. Полусестру заправо, али Сенка никада о њој није размишљала на тај начин, и не би ни знала шта значи „полусестра“ да њена маћеха није тако често користила ту реч када би сопственој кћери говорила о

Сенки. То је била једина сестра коју је Сенка имала, и волела ју је готово као и оца. И никада је није бринуло то што су већина кућних послова и прекора намењени само њој, док је за сестру резервисана сва љубав коју „полумајка“ може да пружи (Сенка се насмејала први пут када је схватила да маћеху у својим мислима назива слично као и ова њу). Није је бринуо недостатак љубави који се маћеха свакодневно трудила да покаже – ни она није волела њу, али је није мрзела. Разумела је да је оцу потребна жена, јер је свакоме потребан неко да га греје у постељи; у кући је било много женских послова које је ваљало обављати, а Сенка је била премлада за већину. Била је сасвим задовољна што је отац према њој показивао благост и наклоност која се могла сматрати и љубављу, и што је у његовом присуству чак и маћеха избегавала да јој било шта замери. „Од оца добијам можда чак и више љубави него сестра“, размишљала је, „па је сасвим праведно да од полумајке добијам мање. На крају, колико је она строга према мени, исто толико је отац строг према њој! А моја мати би ме, да је жива, свакако волела више него сестру.“ Нашавши у себи сва потребна оправдања, Сенка је успевала да живи без горчине.

Сенкина наизглед безгранична љубав била је резервисана за Видру. Видра је био њен пас, нераздвојни пратилац од дана када га је као штенца пронашла у шуми, угледавши га како се мокар кобеља из потока. „Мала Видро, па шта тражиш ту?“, смејала се Сенка, и по махању псетанцетовог репа знала да му је наденула право име. Отац се смејао када га је чуо, потврдивши јој да може задржати „кера женскињег имена“, али само ако нико не дође да га тражи, и тога дана није било срећније девојчице од ње. И ето, већ преко три године су нераздвојни, она и Видра.

„Видро!“, викнула је Сенка, пренувши се из мисли. „Ма где је тај пас?“, помислила је, „кад је малочас био ту?“ Обично се није одвајао од њеног десног бока док би ишли по воду.

Понекад би се забављала покушавајући да га збуну, корачајући час брже, час спорије, док би се приближавали потоку. Пас је све то пратио наизглед без икаквог напора, сасвим грациозно, успевајући да не застане нити испредњачи; Сенки се чак чинило да увек одмерено каска, у равномерном темпу – никада јој није било сасвим јасно како то ради, и дивила се свом љубимцу због тога.

Сада се поток већ видео: Сенка је управо прошла између два велика стабла која су за њу означавала крај шумског пута (ако се путем може назвати оно што су проходним и донекле утабаним чинили углавном Видра и она) и искорачила је на чистину малог шумског пропланка. Очекивала је да ће Видру затећи, као што се понекад дешавало, како весело бућка по потоку или халапљиво пије воду. Али, то се није догодило.

Застала је и осврнула се. Пас је заиста стајао у близини, али није гледао ни у њу, ни у поток, већ се попео на врх пропланка, и као да се успињао да види нешто у даљини. То нешто се налазило у правцу из кога су дошли, и Сенка је одмах приметила напетост свог љубимца; није му се то често дешавало, па је умела да препозна тај наизглед потпуни губитак пажње, начуљеност ушију које су у тим тренуцима деловале веће него што стварно јесу, зашиљене увис, као и благу напострешеност његове длаке. На тренутак се осврнула, па затим притрчала до Видре, остављајући шуму иза себе, и њен поглед испрати неми знак који пас као да је давао својим очима. Далеко иза њих, можда баш на оних пола сата хода, колико им је обично требало до потока, над шумом се уздизао густо дим.

Сенка пред пламеном

Трк кроз шуму, који је уследио, остао је за Сенку као след брзих слика: неколико огреботина од трња и грања, малчице поцепан рукав беле кошуље, марама закачена о ниску крошњу у часу док спада с главе и остаје задржана чвором да виси низ леђа, испод бујне косе узбуђене дванаестогодишњакиње; пас који трчи баш уз њен бок, непрекидно начуљених ушију и неприродно уздигнуте главе, као да ће сваког тренутка налетети на нешто страшно; свест о десној руци која рефлексно навлачи зеленкасту мараму на врх главе, лева рука која за тренутак покушава да припомогне, па утисак да јој празна мешина за воду у руци смета више него икада. Тренутак када се, задихана, али и превише уплашена да би приметила задиханост, зауставља на излазу из шуме и пред собом види породично имање, малу њиву коју је њен отац свакодневно вредно обрађивао, и пут који кроз њиву води до ниске кућице састављене од једне велике

просторије у којој је провела читав живот, с подом од добро утабане земље и огњиштем на средини. Тренутак у коме јој празна мешина једноставно испада из руке. Следећи тренутак у коме поново трчи, овога пута право ка огромној ђуктини коју је до пре мање од једнога сата називала домом.

Ватра је већ обухватила дрвени кров испод кога се налазило много сламе како би се задржала топлота у хладним ноћима. Ватру нико није гасио, никога није било испред. Неочекивано разложно, Сенка се присетила три велике сламарице: једне на којој су спавали отац и маћеха, друге коју су делиле она и сестра, и треће која је била углавном празна, намењена званим и незваним гостима које су увек, како и доликује, дочекивали гостопримљиво. Дрвени сто, дрвене столице, дрва за огњиште, платнени застори у дрвеним рамовима који служе уместо преградних зидова... њихова кућа била је незапаљена бакља која је управо планула. Сенки се чинило да, уз дрвене зидове, гори чак и камени темељ према ком је пратила своје одрастање (дан када је схватила да јој више не досеже ни до појаса остао јој је у лепој успомени); можда ту гори слама помешана с блатом, која је нагурана у пукотине? А можда је то само утисак који оставља пламен који на све стране лиже кроз прозорске отворе; отворе довољно мале да не излази превише топлоте када се навуку дрвени капци, а довољно велике да пропусте светлост дана у кућу. Кућу које више нема.

Сенка је покушала да утрчи кроз врата, али зауставили су је врелина и пламени језици. Унутрашњост куће изгледала је као управо наложено огњиште – од пламена се више није могло видети оно чиме се пламен хранио. Јарке боје натерале су је да зажмури и одступи, ноздрве су јој се напуниле димом, очи тренутно засузиле. Несвесна својих поступака, трчала је око куће, покушавајући да кроз прозорска окна види нешто другачије од онога што је видела кроз врата. Пламен је био свуда, и ништа више осим пламена. Сенка је у једном

тренутку схватила да плаче, али није знала да ли је то последица ватре и дима, или нечега другог. У себи није осећала ништа осим ужаса: када је кренула по воду, у кући су остали и отац, и маћеха и сестра. У свести их је јасно видела, као да су и даље унутра, некако волшебно замрзнуту у пламеној стихији: отац који седи за столом, на великој клупи која се помало клацка, и након напорног јутра проведеног на њиви пије из мале дрвене купе коју пуни из сличног врча с огреботинама од бројних падова; маћеха која спрема храну у малом лонцу над огњиштем, чија је фарба на доњој страни сасвим изгребана; и њена сестра... Њена сестра! Паника је у том тренутку обухватила Сенку својим хладним рукама. Језа јој је прошла кроз тело упркос врелини која се ширила око куће захваћене пламеном.

Кроз несвесне звуке и крике које је испуштала, беспомоћно трчећи око куће у неправилним круговима, одједном јој се учинило да чује: „Упомоћ!“ изречено нејасним гласом и пригушено шумовима и пуцкетањем дрвета захваћеног пламеном. Притрчала је поново што је ближе могла отвореним вратима. И она су горела, иако и даље чврсто и сада сасвим бесмислено причвршћена за шарке, померајући се под ударима дима и врелине напред и назад. Иза врата, Сенка је први пут запазила да се пламен није баш свуда раширио: непосредно уз кућни праг, чије дрво је такође горело, у кући се налазио мали комад земље незахваћене ватром. На том острву у мору пламена налазила се змија.

„Чуваркућа!“ помислила је Сенка. Знала је, наравно, причу о змији која чува кућу и брине о добру њених укућана; знала је да живи испод кућног прага, и да јој никада не треба наудити. Све је то знала, али није размишљала о томе: ту змију никада раније није видела, нити ју је видео њен отац који јој је причао о њој, тврдећи да је то што је нису видели заправо сасвим добра ствар, јер је њено појављивање лош предзнак. Није могао ни да јој је опише: да ли је велика или мала, да ли је шарена или једнобојна, да ли је опасна или не, ко ју је ту

донео, чиме се храни... На свету препуном видљивих чудеса, Сенка није губила време у размишљању о невидљивим. Међутим, знајући ту причу, сада је тачно знала шта је пред њом.

Не оклевајући, окренула се и потрчала ка ободу њиве, где је отац уз мали стог сена обично прислањао грабуљу дугачке дршке којом га је прикупљао. Зграбивши алатку, трчећи се вратила и спустила дрвене шиљке на земљу испред мале змије, гурнувши грабуљу кроз пламен и подигавши руке што је више могла како би дршка остала изван ватреног домета. Као по команди, змија се обмотала око дршке и невероватно вешто се успузала уз њу. Сенка је подигла алатку и извукла је изван пожара, устукнувши неколико корака пред новим налетом ватре, да би одмах потом с ужасом схватила да се змија већ успела сасвим до врха дршке. Сада је прелазила на њену руку! Брзо је одбацила грабуљу од себе, али прекасно – змија је остала на њеној руци! За трен је угледала рожнати реп како плива кроз ваздух пре него што се и тај крај чврсто обавио око њеног зглоба, наставивши да се успиње с остатком змијског тела, и следећег часа Сенка је осетила хладну кожу на свом грлу. Снажно је тргнула главом, поново узалудно, јер змија је била већ обавијена око њеног врата. Осетила је чак и змијски реп како јој прелази преко очију!

„Спасила сам те, а тако ми враћаш“, промуцала је Сенка плачним гласом. У часу језиве извесности, била је сигурна да ће је змија удавити. Подигла је руке како би је некако стргла с врата, али је под прстима, уместо хладне и храпаве змијске коже, осетила још хладнији метал, гладак попут свиле коју је чудним сплетом околности имала прилику често да додирује упркос неоспорном сиромаштву њене породице. Тада јој се учинило да чује некакав сиктави шапат, који као да јој говори директно у ухо: „Да добијеш, мораш да изгубиш. Бежжи. Сви су мртви. Бежжи. Ако нису чули, осетили су те. Бежжи.“ Потом се учинило да пламен бледи и јењава, а затим се око Сенке спустила тама.

Сенка у тами

Ако су претходни догађаји остали за Сенку само низ неповезаних слика, од тог тренутка па надаље остао је само ехо нејасних звукова чврсто утопљених у потпуни и сасвим неизрециви ужас. Како другачије представити оно што се дешавало у души дванаестогодишње девојчице, која је изненада остала без породице, без дома, и без вида? Јер, Сенка је била слепа!

Није то одмах схватила. За тренутак је помислила да јој се сложило и да се онесвестила, као што јој се понекад догађало; па онда да је некако неочекивано и сасвим брзо пао мрак; затим закључи да је све то била само ноћна мора, и да је она безбедна у мраку свога дома, ушущкана у топлину сламарице, док сестра спава десно од ње, грејући је својим телом. Мрак? Пламен у огњишту мора да се угасио. Онда се сетила куће у пламену, огромне ватре коју је и даље чула, али је више није видела. Спустила је руке у очајничкој нади да ће

напипати свој лежај, али руке су глатко прошле кроз ваздух и девојчица схвати да стоји. Ноздрве јој се поново испунише потиснутим мирисом паљевине, закашљала се од дима. Пожелела је да крене, али је ноге без упозорења издадоше. Срушила се на клецава колена, ослонивши се рукама о хладну земљу, свежу упркос сунцу које је донедавно могла видети. Било је нечега тако утешног у земљи коју је осећала под прстима; ситна трава била је пријатна на додир, и Сенка је, први пут у животу, једноставно пожелела да не постоји.

Није знала колико дуго је остала да клечи, не размишљајући ни о чему, када је одједном уз свој образ осетила нешто меко и влажно. Видра! Пас је своју њушку прислонио уз њен образ, овлаш га лизнувши, као да жели да каже да је ту, и да му је жао због свега. Њен пас. Једино што јој је остало на овоме свету... Сенка тада испусти гласан јецај и заплака, дозволивши ужасу да покуља напоље кроз девојачке сузе. Плакала је дуго и неисцрпно, тихо и очајно, мазећи главу свога пса, прелазећи рукама дуж његовог врата и облине његових леђа, присећајући се како та леђа и врат изгледају јер их више није видела, грлећи Видру и осећајући под прстима његову меку длаку.

Није се она покренула, већ пас. Сенка је изненада под прстима осетила кострешење длака, и непомично тело, које је незнано колико дуго грлила, покренуло се. Осетила је притисак њушке на својој мишици, и разумела га: покрет. Без речи, готово нечујно, Сенка се придигла придржавајући се за леђа свога љубимца. Сузе су јој и даље текле, али ужас се враћао. Страх, потиснут пред очајем, поново је био ту. Усправила се, држећи руку на Видриним леђима као што је и раније често чинила. Сада, први пут, та леђа су била њен ослонац, њена снага и њен вид. Пас се покренуо, и Сенка је кренула за њим; несигурно и лагано, као да тек учи да хода. И заиста је учила, обоје су учили – пас је кренуо брже него што је могла да га испрати, а затим је успорио када она умало

није пала, прилагођавајући јој се. Често су то радили и раније, али тада је то била само игра. Ово је била борба за преживљавање, иако Сенка беше само магловито свесна тога.

Један корак, па други. Прво сасвим полако и опрезно, а онда нешто брже. Сенка је веровала Видри, а њена младост омогућавала је брзо прилагођавање. Пас је осећао опасност, знала је то. Препустила се, јер јој ништа друго није ни остало, дозвољавајући да је животињски инстинкт њеног сапутника одведе на сигурно. Корак по корак. Није знала да процени ни време ни растојање, јер је сва њена пажња била усмерена на следећи корак. Није видела мрак како јој се приближава јер је у њој већ био мрак. Ипак, са знатним закашњењем осетила је исто што и пас – језу од хладноће која је изненада стигла до ње. Хладноћа какву никада пре није осетила – не зимска, свежа хладноћа дана док је трчала с Видром по снегу; не, ова хладноћа била је страшна, мртвачка, неописива. Најближи овоме био је осећај када је, као дете, додирнула образ своје умрле бабице, жене која ју је прихватила при рођењу, и жене која јој је много чешће од оца причала о мајци; отац се тада брецнуо на њу и ударио ју је по руци, наочиглед свих присутних. Била је то једна од ретких прилика у којима је добила ударац од њега, и Сенка је схватила и запамтила да је то што је урадила табу, забрањена и друштвено неприхватљива ствар. Овога пута, није она додирнула хладноћу, већ је хладноћа обавила њу. Запањена, Сенка се поново срушила. Није знала да су она и пас већ стигли до почетка шуме, није била свесна да су сенке дрвећа њена једина заштита од кобне судбине. Страх ју је приморао да буде тиха, да се сагне сасвим до земље, да се смањи у паничној жељи да нестане пред невидљивом опасношћу. А опасност је била много стварнија него што је она могла и да претпостави.

Чудни звуци почели су да допиру до Сенке. Нешто попут њушења помешаног с кричањем, страшни звуци који су се издвајали из мора шумова, као да неки велики ледени талас

иде ка њој. Ови чудни шумови надјачали су звуке пожара, надјачали су певање птица у даљини, цврчке, муве, ветар и све остале познате шумске звукове. Сенка је одједном била сама у потпуној тишини, окружена тамом пред хладноћом која се приближава. Можда је на тренутак изгубила свест, а можда и није; тешко је било проценити у непрекидном брујећем мраку. Осетила је под десном руком Видрине најезене длаци, поставши свесна да је и пас легао уз њу, сасвим се прибавши уз земљу баш као и она. Попут два дављеника, тискали су се једно уз друго, као да је то парче земље на коме су лежали једино острвце у бескрајном мору таме, једино уточиште живота шибано хладним таласима смрти.

Звуци су се приближавали. Затим је деловало као да су посустали. Сенка је задржавала дах што је дуже могла, трудећи се да не чује ни саму себе како дише, не знајући да ли је оно што чује близу или не. Затим су звуци почели да се удаљавају. Она и Видра остали су још дуго непомични, све док није осетила како се длаци на леђима пса полако опуштају. Штагод да је оно било, опасност је прошла.

После нешто више од пола сата, Сенка се напослетку поново придигла. Није знала ни куда да крене, ни шта да ради; није могла јасно ни да размишља о томе, нити о било чему другом, па је урадила исту ствар која јој је већ спасила живот, иако тога не беше свесна: придржавајући се једном руком за псећа леђа, а другом пипајући око себе, пустила је Видру да је води.

Сусрет први

„**П**роклети коњ! Неће издржати још дуго, мораћу сутра да свратим у неко село и нађавим новог...“
Наочит коњаник ово није изговорио гласно, јер он иначе и није био склон разговору. Све што је прозборио звучало је отприлике као: „Хааа!“, уз узвик шљапнувши коња по сапима не би ли га натерао у бржи ход. И заиста, наредних неколико минута коњ је престао да се вуче попут неке ислужене раге, показујући делић своје процењене вредности. Коњаник се ипак није могао отети утиску да га је преплатио, као и све оне пре њега, и поново је, намрштивши се, утонуо у туробну тишину...

Изненада, коњ стаде као укопан. Јахач се трже из неповезаних мисли, инстинктивно понављајући исти покрет од малопре. Ударац руком, иако чак и нешто јачи но претходни, овога пута није натерао коња да крене. Уместо тога, он онемоћало покуша да се пропне, успут испустивши кратак

њисак. Тешка фигура тада се покрену са запањујућом хитрином – без много размишљања, човек склизну низ коњска леђа, и у тренутку када су његове ноге додирнуле земљу, у десној руци већ је држао своје гломазно оружје.

Полако и тихо, онолико колико је могуће за некога његове грађе, човек направи неколико корака ка густом грмљу што је омеђавало шуму, остављајући иза себе захвалну животињу која је једва дочекала прилику да поврати дах. Пришавши сасвим близу, он левом руком ухвати ивицу грма и нагло га повуче, истовремено фркнувши полугласно кроз густе бркове.

Грм попусти под изненадним трзајем, и добар део непознате биљке остаде у руци горостаса, а кидане лишћа и грања би пропраћено пригушеним криком и претећим режањем. Човек за тренутак застаде, док је топуз у његовој руци био спреман за ударац, а затим му се попут струна затегнути мишићи видно опустише, и он, спуштајући лагано руку с оружјем, проговори први пут у последњих десетак дана:

„Гле, гле, чуда невиђена... па шта ми то пронађосмо овде?“